

Kronika

Dva svetova. — Starešinsko društvo Triglav v Mariboru izdaja štirikrat na leto „Triglavske Liste“. Doslej smo prejeli le drugo letošnjo številko, brez dvoma zato, ker v nji dr. M. Šnuderl v medlem, od sile diletantskem člančiču očita naši „Sodobnosti“, da se jasno ne izrazi, kaj hoče; očita ji, da je njena borba za slovensko pravdo politična utopija; zamerja ji, ker je nekoč pod črto omenila tednik „Slovenijo“; ošteva jo, češ da uganja politično diletantstvo. Vse to in podobno očita dr. Šnuderl dobro vedoč, da nam v današnjih razmerah ne bo mogoče odgovarjati konkretno in stvarno, kakor bi želeli.

„Triglavske liste“ izdaja kakor rečeno starešinsko društvo „Triglav“ v Mariboru. V Ljubljani pa živi mladi „Triglav“, potomec nekdanjega graškega „Triglava“, ki je najbrže dal ime starešinskemu društvu v Mariboru. A ta mladi Triglav se močno in zdravo loči od svojih naprednih „jugoslovenskih“ prednikov in starešin. Kot nalašč mi je prav po Šnuderlovem napadu prišla v roke drobna knjižica „Triglav, Beseda o našem delu, 1935“, ki jo je izdal mladi „Triglav“ v Ljubljani in kjer stoji v orisu zgodovine „Triglava“ zapisano: „Leto 1931. lahko imenujemo kot dokončno prelomnico na tej poti. Mladina z novimi pogledi na naše domače in svetovne probleme je sedaj v društvu popolnoma prevladala. Začelo se je sistematično delo. Vršila so se predavanja, ki so obravnavala naše nacionalne, gospodarske in zlasti socialne probleme. Rezultat tega dela in vzgoje članstva je bil, da se je Triglav odrekel

integralnemu jugoslovenstvu, ki ga naša

politična javnost od časa do časa proglašala za edino zveličavno, in prešel v slovenski in s tem edino pozitivni jugoslovanski tabor (podčrtal jaz).

Z besedami, ki z njimi dr. M. Šnuderl v „Triglavskih Listih“ napada „Sodobnost“, so spregovorili napredni starešine in z njimi preteklost. Spregovoril je tudi mladi „Triglav“

S. Leben.

Pismo iz Jugoslavije. — Odkar se je Louis Adamič povrnil v Ameriko, ni pozabil Jugoslavije, marveč je o njej, njenem kulturnem, socialnem in političnem življenju priobčil po raznih revijah in časopisih že daljšo vrsto člankov ali kratkih razprav. V tej številki prinašamo „Mesto v zraku“, kratek odlomek iz Adamičevih vtisov s potovanja po Jugoslaviji; seveda je bilo treba ta odlomek za natis v slovenski reviji iz vsakomur umevnih razlogov okrniti povsod tam, kjer pisatelj odkrito govori o političnih razmerah v Jugoslaviji.

V maju je eden izmed najboljših ameriških literarnih obzornikov „The Saturday Review of Literature“ prinesel Adamičevo pismo iz Jugoslavije, ki se v izvlečku glasi tako:

„Če se ozreš po sodobnem literarnem življenju v Jugoslaviji, opaziš najprej, da skoro polovica vseh knjig, ki jih izdajajo trije narodi v Jugoslaviji, Hrvati Slovenci in Srbi, odpade na prevode iz angleščine, nemščine, francoščine, norveščine in še drugih jezikov. Isto velja o gradivu, ki ga prinašajo resnejše revije. Izvirne knjige, povesti v revijah, pesmi in eseji, ki jih danes ta dan objavljajo jugoslovanski pisatelji, pa so z redkimi izjemami medle, slabotne in neživljenjske stvarce.

S tem seveda ne mislim devati v nič sodobnih srbskih, hrvaških in slovenskih pisateljev. Če so v zadnjih štirih ali petih letih objavili le nekajsto številko dobrih knjig in le redko napisali kaj poštenega v revije, to dejstvo še ni znamenje

splošnega pomanjkanja literarne nadarjenosti v Jugoslaviji. To sodobno revščino bi nam nemara pojasnila okoliščina, da žive jugoslovanski pisatelji danes v čudni,

Jugoslavija je nova država, ki je začela živeti šele po vojni. Tako je nova in tako slabo poznana po svetu, da večina Američanov, med njimi tudi najizobraženejši in v vsem najbolj poučeni vedo o njej le malo ali nič. Nekateri menijo, da je del Čehoslovaške; drugim se motno dozdeva, da je v nekaki zvezi z Dalmacijo ali Turčijo; še tretji pa si jo predstavljajo kot neznatno, divjo pokrajino tam nekje sredi balkanskih pečin. V resnici pa je ena izmed največjih izmed „malih“ držav, krasna in slikovita, da je skoro ni mogoče popisati, polna najraznovrstnejših naravnih bogastev, obljudena s približno trinajstimi in pol milijoni ljudi, ki po splošnih človeških lastnostih in po prirojenih osebitostih niso nič manj občudovanja vredni od kateregakoli ljudstva na svetu.

Ljudstvo je stoletja živelo pod raznimi tujimi jarmi. Posledica: hrvatska kultura in civilizacija je različna od srbske kulture in civilizacije, slovenska kultura in civilizacija različna od hrvaške in srbske. Vse te tri narodnostne skupine se razlikujejo po temperamentu, veri, običajih, nošnji, tradiciji, sploh po vsem. Vsem skupaj pa manjka politične izkušenosti. In kar je v današnjem svetu še važnejše: dežela pogreša zadostnega kapitala, da bi se uspešno razvila. Zato njena zemljepisna lega, njeno nerazvito naravno bogastvo in njena vojaška sila v zarodku zavajajo evropske imperialiste,

Nato govori Adamič z veliko, moško resnicoljubnostjo o političnih razmerah v Jugoslaviji, kakršne poznamo izza 6. januarja. Trije daljši odstavki popisujejo cenzuro in njen vpliv na kulturni in politični razvoj dežele.

„...V mejah Jugoslavije so do skrajnosti priostreni skoro vsi najvažnejši človeški problemi, ki danes pretresajo svet — politični, gospodarski, socialni, kulturni in verski. Položaj dežele je v notranjosti in v odnošajih do ostalega sveta napet do skrajnosti; tako živ in dramatičen je ta položaj, da dobesedno kriči po obdelavi in predelavi v romanih, dramah ali komedijah, pesmih in drugih literarnih oblikah; a noben pisatelj, ki mu njegova ideologija ali njegova prvobitna življenjska sila vevata, naj se položaja dotakne, kjer je najobčutljivejši, ga ne more zajeti, razmisliti in predelati po mili volji, ker ni upanja,

Zato večina že dozorelih ali še nerazvitih dobrih in pomembnih pisateljev sploh ne piše ali pa si išče snovi izven Jugoslavije, ali v daljni preteklosti.

Vzemimo za primer Miroslava Krležo, hrvatskega pisatelja, ki živi v Zagrebu; res je razmeroma malo poznan izven slovanskih meja vzhodne, južnovzhodne in srednje Evrope, vendar je brez dvoma eden izmed najsilnejših sodobnih pisateljev, izvrsten hkratu kot dramatik, pesnik, romanopisec, novelist, esejist in pamfletist. Krleži še ni štirideset let, a vendar je kot intuitiven psiholog blizu geniju Dostojevskega; po ideologiji je marksist, slog ima prvobiten ko naravna sila. Vendar vse njegove pomembnejše knjige in igre obravnavajo preteklost, zlasti vojno ali propadanje meščanstva, ki se je razvilo v Zagrebu, ko je mesto še živelo v Avstro-Ogrski. Brez dvoma so vse te knjige izredno pomembne zgodovinsko socialne studije. Niti najmanj pa ne dvomim, da bi lahko pisal še silnejše in pomembnejše drame in romane iz sodobnega življenja v Jugoslaviji; le da bi jih danes in v bližnji bodočnosti tudi če bi jih napisal. Dokončano in za tisk pripravljeno ima zbirko blestečih esejev o sodobnih kulturnih in socialnih problemih v deželi. V knjigi pa je ne more izdati, čeprav bi imela zbirka gotovo velik uspeh na knjižnem trgu — — —“

S. L.